

Az *Institut für Dokumentationswesen*-ben folyik az elméleti és gyakorlati reprográfiai szakemberképzés. Az Intézet a mikroeszközök dokumentációjának „clearing-house”-aként működik. Az Intézet 1954 óta működik oktató intézményként.

Magyarország

A tanulmányút Magyarországon fejeződött be. Az *Országos Széchényi Könyvtár* Mikrofilmtárának öt éves állományvédelmi mikrofilmezési terve keretében 1977-ig befejeződik a magyar hírlapok, az OSZK teljes hírlapállományának mikrofilmezése. Eddig 30 millió oldal mikrofilmeztek, a fennmaradt 20 millió oldal felvétele 1977 végéig befejeződik. A Mikrofilmtár felszereltsége lehetővé teszi, hogy az ország bármely pontján fellelhető, de nem kölcsönözhető hírlapokat a helyszínen fényképezzék. A részleg három típusú szakemberekből áll: fényképezők, könyvtárosok és restaurátorok. A hírlapállomány mikrofilmezésével párhuzamosan egyéb kiadványtípusok mikrofilmezése is folyik.

A *Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában* a régi és ritka kiadványokat mikrofilmezik. A mikrofilm program célja az értékes kéziratok, ősnymtatványok, inkunabulák, a múlt irodalmi értékeinek megőrzése, megmentése.

A mikroformátum felhasználásának másik irányzatát képviseli az *Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ*. A könyvtár feladata a műszaki irodalom dokumentálása és az információ szétsugárzása, amit az intézmény papírmásolatban és mikroformátumban bocsát az igénylők rendelkezésére. A könyvtár mikrofilm állománya meghaladja az 5 milliót, a könyvállománya a 307 ezer címet, a folyóiratcímek száma pedig az 5000-et. Évente fél millió oldal fordítás készül. Indexeiket számítógéppel állítják elő. Az OMKDK 900 nemzeti és nemzetközi intézménnyel tart fenn kapcsolatot. A *Hungarian Technical Abstracts* világszerte ismert kiadvány.

A magyar könyvtárak és dokumentációs intézmények – a szerző megállapítása szerint – a legmodernebb, amerikai, angol, svéd és japán reprográfiai és mikrofilm felszerelésekkel rendelkeznek.

Összefoglalás

A meglátogatott országokban a mikroeszközök alkalmazása évről évre fokozódik. A szerző grafikonok és összehasonlító táblázat segítségével szemlélteti azt a nagyarányú fejlődést, ami ezen a téren az elmúlt években végbement. A szakemberek egyesületekbe tömörülnek, konferenciákon személyes kapcsolatot teremtenek és keresik az együttműködés lehetőségeit.

/The Journal of Micrographics, 8. k. 5. sz. 1975. p. 215–222./

Kondor Imréné

* * *

Szemle a számítógépes információs rendszerek gazdaságosságáról

A számítógépes információs rendszerek közel 20 éves története az optimista és a pesszimista elképzeléseket egyaránt megcáfolta. *A gépi rendszerek biztos és növekvő fontosságú pozíciót foglalnak el, s beigazolódott, hogy gazdaságosan is működhetnek.*

A 60-as évek a nagy és bizakodó elvárások korának bizonyultak. Óriási kezdeményezések és elképzelések (Library of Congress automatizálása, gépi fordítása stb.) keletkeztek, nem mindig kellően értékelve az automatizálás szükségszerű nehézségeit.

A lelkesedés a múlt évtized vége felé meglehetősen hirtelen visszaesett. E jelenség legfontosabb okai feltehetően az alábbiak voltak:

az információkeresés leginkább szellemi jellegű folyamataiban (gépi fordítás, indexelés és kivonatok), az eredmények elmaradtak az elvárttól;

a fejlesztési elképzelések többsége elszakadt a valóságtól, nem vette figyelembe a hagyományos eljárások igen jelentős szerepét;

súlyos hatást váltott ki a nagy, idő-osztásos gépi rendszerek teljesítményeinek lemaradása a várt lehetőségek mögött, ami nagy file-ok olcsó, párbeszédéses üzemmódú kezelését egyelőre lehetetlenné tette. A kisszámítógépek fejlesztési ütemének gyorsulása, a nagy gépekkel szembeni előtérbe helyezésük nem segített az információ szakemberek nehézségein;

a gépi információfeldolgozás költségei aránytalanul megnövekedtek;

viszonylag kevés olyan felhasználói igény merült fel, amelyet hagyományos módon nem lehetett volna kielégíteni, csak gépi eszközökkel;

kétségek merültek fel az igen nagy adatbázisokban való gépi keresés célszerűségét illetően.

Mindezek hatására a 70-es évek elején számos *kétkedő vélemény hangzott el a gépi információkeresés költségeit és időszerűségét illetően.*

Különös módon *ugyanabban az időben jelentkeztek az automatizálást elősegítő tapasztalatok is:*

a gépi költségek viszonylagos csökkenése az emberi munka költségeihez képest;

kialakultak meglepően olcsón működő gépi keresőrendszerek;

a felhasználók igényei általában szerényebbek, mint azt feltételezték, és így kielégítésükre egyszerűbb automatizált rendszer is megfelelő;

az információs keresés hatékonysága a vártnál kevésbé érzékeny az indexelés mélységére;

megbízható mérések szerint, releváns adatbázist feltételezve, a gépi SDI-rendszerek hatékonysága lényegesen jobb, mint a tradicionális rendszereké;

hasonlóak a tapasztalatok (legalábbis az USA-ban) az on-line keresésről.

A fejlődés további irányát nehéz volna prognosztizálni. 1985-re előre tekintve mégis várható

a hardware árának jelentős csökkenése;
a felhasználók szerepének nagymértékű növekedése.

Nyugat-Európában nemzetközi gépi információs rendszerek kialakulása (EURONET).

Nem feledhetjük azonban el, hogy a még fennálló problémák megoldásában nem a számítógép, hanem az ember játssza a főszerepet.

Journal of Documentation, 31. k. 1. sz. 1975. márc.
p. 38–45./

Sárdy Péter

* * *

A COM alkalmazása a főiskolai könyvtári központban

Az Állami Északrajna–Vesztália Főiskolai Könyvtári Központban állandóan növekedett az az adathalmaz, amelyet az alközpont rendszer részére hetenként továbbítani kellett. A hosszú nyomdai átfutási idő miatt a határidő tartása lehetetlenné vált. A hetenként újonnan kiadandó ideiglenes katalógus túlhaladta a 25 000-es oldalszámot, és az időközben jelentősen emelkedő papírárak is sürgették a probléma megoldását. Ezért 1974 decemberében egy COM berendezést béreltek, majd később ezt megvásárolták.

A COM berendezések kiválasztásánál három fontos szempont érvényesült:

a) A készüléknek legalább 128 darabból álló jelkészlete legyen.

b) Csak intelligens rendszer jöhet számításba, amely a mikrofilmlapot önállóan elkészíti, a fejléctet feliratozza, és a regisztert összeállítja.

c) A végtermék ne egyes lapokból álló mikrofilmlap legyen, hanem 105 mm-es tekercsfilm.

A választás végül a Calcomp cég 2100-as berendezésére esett. A filmek másolására a Canon cégtől béreltek vágókészüléket, másolót és előhívógépet.

Április elseje óta először próbaüzemelés keretében készültek mikrofilmlap katalógusok, majd július elseje óta már állandó jelleggel. A hetenként kiadott ideiglenes katalógusok mellett a Bochumi Egyetemi Könyvtár alfabetikus és standard katalógusait is elkészítették ilyen módon.

A német piacon beszerezhető mikrofilmlap olvasó-készülékekre vonatkozó alapos piackutatás kimutatta, hogy nincsen jelentős technikai eltérés az egyes

készülékek között. Az Unimac 2000-es készülék ár tekintetében is a legalkalmasabbnak bizonyult. Ebből a készülékből 15–30 darabot fognak kapni az alrendszer egyes könyvtárai.

ABT Informationen, 1975. 17. sz. július 15.
p. 23–24./

Gara Andor

* * *

Mikroformátumú kiadványok

A Public Weekly szerkesztősége megbízásából vizsgálatot folytattak az USA-ban az 1972–1979. költségvetési évek könyvtári beszerzéseire vonatkozóan.

Előreláthatólag az árak tovább fognak emelkedni és ez a beszerzett példányok számának csökkenését vonja maga után. Ugyanez vonatkozik a mikroformákra is. Az egyetemi könyvtárak dollárköltségvetésüket 322,7 millióról 490,7 millióra emelik, de a beszerzendő példányok száma még így is csökken. A mikroformák vásárlási volumene 58%-os emelkedést, de a példányok száma 4,3%-os csökkenést mutat. A mikroformák vásárlásának növekedését a költségvetések csökkenése okozza, mivel számos könyvtár mikroformátumokon megjelenő kiadványokkal kívánja állományát kiegészíteni.

Az Észak Karolinai Egyetem könyvtára kísérleteket folytat a Time, a Newsweek és egyéb folyóiratok mikrofilmlapon való beszerzésére. A Texasi Egyetem költségvetése 1976-ban 750 ezer dollárról 350 ezerre csökkent, de bíznak abban, hogy a mikroformákra költhető összeg részaránya növekedhet. Az Egyetem a múlt évben 100 ezer dollárt költött mikrofilmlapokra és mikrofilmre. A Stanfordi Egyetemi Könyvtár tapasztalata szerint a folyóiratok ára 13–15%-kal drágult, de megvan a lehetőségük arra, hogy költségvetésüket is ilyen mértékben növeljék.

A. Meckler a Microform Review kiadója szerint ez évben 40 újabb, mikroformátumokat kiadó vállalattal kell számolni, a következő tíz év során pedig a könyvkiadók 10–15%-a fogja ezt a példát követni.

Az ANSTI (American National Standard Institute = Amerikai Országos Szabványügyi Intézet) bizottságot szervezett, hogy becslést dolgozzanak ki az évente kiadott eredeti mikroformátumú kiadványok számára és dollár volumenére. A felmérés eredményét az NCES (National Center for Educational Statistics = Országos Oktatásügyi Statisztikai Központ) 1975 végén publikálja.

Advanced Technology Libraries, 4. k. 8. sz. 1975.
p. 1–2./

Gábor Györgyné

* * *